

गोधूलि संसार निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण

२३०/०७०

गोधूलि संसार निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण

केशवराज पौडेल

परीक्षा क्रमाङ्क : २८१३९१/०६६

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-५३-७८२-२००४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभागअन्तर्गत नेपाली शिक्षा,
स्नातकोत्तर तह, द्वितीय वर्षको पाठ्यांश नेपाशि. ५९८
को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७१/२०१४

केशवराज पौडेल

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि.कीर्तिपुर

गोधूलि संसार निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण

केशवराज पौडेल

परीक्षा क्रमाङ्क : २८१३९१/०६६

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-५३-७८२-२००४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभागअन्तर्गत नेपाली शिक्षा,
स्नातकोत्तर तह, द्वितीय वर्षको पाठ्यांश नेपाशि. ५९८
को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७१/२०१४

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि.कीर्तिपुर

निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, एम.एड. दोस्रो वर्षका छात्र केशवराज पौडेलले *गोधूलि संसार निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण* शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रही तयार गर्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
उपप्रा. केशव भुसाल
(शोध निर्देशक)
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
त्रि.वि. कीर्तिपुर

मिति : २०७१/०४/१४

July 30, 2014

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाशि. ५९८ पाठ्यांशका निमित्त यस सङ्कायतर्फका छात्र केशवराज पौडेलद्वारा *गोधूलि संसार निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण* शीर्षकमा तयार गरिएको यो शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उचित ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	दस्तखत
१.	प्रा.डा. रामनाथ ओझा (विभागीय प्रमुख)
२.	प्रा.महेश्वर न्यौपाने (शोध विशेषज्ञ)
३.	उपप्रा. केशव भुसाल (शोध निर्देशक)

मिति : २०७१/०५/०२

August 18, 2014

कृतज्ञताज्ञापन

शोधकार्य आफैँमा जटिल र चुनौतीपूर्ण विषय हो । शोधकार्य सम्पन्न गर्नको लागि कठोर परिश्रम तथा धैर्यताको आवश्यक पर्ने यथार्थ अनुभव र ज्ञान यस शोधकार्य गर्ने क्रममा भएको छ । अझ सङ्कथन विश्लेषणमा त अरु विषयवस्तुका तुलनामा कमै मात्र शोधकार्य सम्पन्न भएको पाएँ । विषयवस्तुलाई गहन रूपमा अध्ययन गरेर शोधकार्य गर्नलाई चुनौती हुँदा हुँदै पनि निबन्ध विधा अन्तर्गत **गोधूलि संसार** निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण गर्ने रुचिले मनमा सिंहासन गर्न आइपुग्यो । त्यस कारण प्रस्तुत शोधकार्यलाई आफ्नो बुताले भ्याएसम्म अध्ययन विश्लेषण गरेको छु । प्रस्तुत उद्देश्यले आगामी दिनहरूमा शोधकार्य गर्नु हुने सबैलाई सहयोग सिद्ध हुने अपेक्षा पनि राखेको छु ।

यस शोधकार्य गर्ने क्रममा आरम्भदेखि हालसम्म उचित प्रेरणा, कुशल निर्देशन तथा महत्त्वपूर्ण सुझाव दिनुहुने श्रद्धेय गुरु उपप्रा. केशव भुसालज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । त्यसै गरी यस शोधकार्य गर्ने क्रममा उचित सल्लाह सुझाव प्रदान गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. रामनाथ ओझाज्यूप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यसका साथै शोध लेखनमा हौसला प्रदान गर्नुहुने प्रा.डा. पारसमणि भण्डारीज्यूप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधकार्यमा सामग्री निर्माण तथा सङ्कलनमा साथ दिने मित्र गोकुल पोखरेलज्यूप्रति पनि हार्दिक धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

मेरो अध्ययन कार्यको हरेक क्षणमा साथ दिने मेरी श्रीमती सुजाता आचार्यलाई पनि हार्दिक स्नेहभाव प्रकट गर्दछु । साथै यस शोधकार्य गर्ने क्रममा सहयोग प्रदान गर्नुहुने पुजनीय पिता कृष्णप्रसाद पौडेल र माता राधिका पौडेलप्रति पनि हार्दिक नमन प्रकट गर्दछु । यसै गरी यस शोधकार्य निर्माणको निमित्त कम्प्युटर टङ्कन गरी सहयोग गर्नु हुने सन्तोष पन्थीज्यूप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । भरमगदुर प्रयास र मिहिनेतका खातिर हुन गएका त्रुटि तथा कमजोरी मेरा आफ्नै हुन् भन्ने कुरा विनम्रता साथ स्वीकार गर्दछु । अन्त्यमा यस कार्यमा सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण गुरुवर्ग, मित्रजन र शुभेच्छुकप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

शोधार्थी

केशवराज पौडेल

शोधसार

शोध शीर्षक	: गोधूलि संसार निबन्धको सङ्कथन विश्लेषण
शोधार्थी	: केशवराज पौडेल
शोध निर्देशक	: उपप्रा. केशव भुसाल
विभाग/क्याम्पस	: शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि.कीर्तिपुर ।
शैक्षिक वर्ष	: ०६५/०६७
पृष्ठ सङ्ख्या	: १२६ + १९
अध्याय सङ्ख्या	: ६

शोध प्रक्रिया

प्रस्तुत शोधकार्य 'गोधूलि संसार' निबन्ध ६ अध्यायमा विभाजित छ । जस अन्तर्गत पहिलो अध्यायमा शोध शीर्षक, शोध प्रयोजन, समस्याकथन, शोधकार्यको उद्देश्य, पूर्वकार्यको समिक्षा, अध्ययनको औचित्य, शोधकार्यको सीमाङ्कन, शोध विधि, शोध सामग्री, शोधको रूप रेखा आदिको चर्चा गरिएको छ । त्यस्तै प्रस्तुत शोधकार्यको दोस्रो अध्यायमा सङ्कथन विश्लेषणको सैद्धान्तिक परिचय, सङ्कथनको परिभाषा, सङ्कथनका युक्तिहरू, सङ्कथनका तत्त्वहरू, सङ्कथन विश्लेषणका पद्धतिहरूका बारेमा चर्चा गरिएको छ । त्यसैगरी तेस्रो अध्यायमा पाठमा प्रयुक्त संसक्तिहरूलाई तालिका र स्तम्भ चित्रका माध्यमबाट पहिचान र विश्लेषण गरिएको छ । प्रस्तुत शोधकार्यको चौथो अध्यायमा निर्धारित पाठमा प्रयुक्त संयुक्तिहरूको पहिचान र विश्लेषण वाक्य-वाक्य र अनुच्छेद-अनुच्छेदका विचमा तालिकाका माध्यमबाट गरिएको छ । त्यस्तै पाँचौ अध्यायमा सन्दर्भका दृष्टिले 'गोधूलि संसार' निबन्धको स्थिति अवलोकन तथा विश्लेषण गरिएको छ । त्यस्तै छैटौ अध्यायमा उपसंहार, निष्कर्ष र सुझावका, भावी शोधकार्यका लागि सम्भावित शीर्षकहरू, सन्दर्भ ग्रन्थसूची, व्यक्तिवृत्त लगायत समग्र शोधकार्यको निष्कर्ष प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोधकार्य पुस्तकालयीय अध्ययन विधि प्रयोग गरी तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषण गरिएको छ । तथ्याङ्क संकलन, तथ्याङ्कको व्याख्या विश्लेषण, सामग्रीहरूको तुलना र मूल्याङ्कन उल्लिखित तालिका र स्तम्भ चित्रका माध्यमबाट गरिएको छ । तथ्याङ्क प्राथमिक ('गोधूलि संसार' निबन्ध) र द्वितीयक (सम्बन्धित पूर्व शोधकार्यहरू, विविध

पुस्तक ,ग्रन्थ आदिका केही सङ्कथन विश्लेषण सम्बन्धी लेख रचनाहरू र केही पत्र पत्रिकामा प्रकाशित शोधसँग सम्बन्धित लेख रचनाहरू आदि) स्रोतबाट सङ्कलन गरी प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष

प्रस्तुत शोधकार्यको निष्कर्षलाई बुँदागत रूपमा निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ ।

- (क) सङ्कथन वाक्यभन्दा माथिल्लो अर्थयुक्त भाषिक एकाइ हो जस अन्तर्गत सम्पूर्ण माध्यम र विधाहरू समेटिन्छन् ।
- (ख) सङ्कथन अभिव्यक्तिगत माध्यमका दृष्टिले कथ्य र लेख्य गरी दुई प्रकारका छन् ।
- (ग) सङ्कथन विश्लेषण भन्नाले भाषिक र सन्दर्भपरक दृष्टिले कुनै पनि पाठको विश्लेषण गर्नु हो ।
- (घ) सङ्कथनका सम्बोधक, सम्बोधित, मार्ग, सूचनाको स्वरूप, कोड र परिवेश आदि तत्त्वहरू रहेका छन् । यी तत्त्वहरूको भाषापरक र अर्थपरक दृष्टिले पाठको विश्लेषण गर्न सकिन्छ ।
- (ङ) सङ्कथन विश्लेषणका संसक्ति र संयुक्ति गरी दुई प्रकारका युक्तिहरू रहेका छन् ।
- (च) सङ्कथनमा सन्दर्भ रहन्छ । सन्दर्भ भन्नाले कुनै पनि आशयमा निहित सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, संज्ञानात्मक पक्ष हो । यस अध्ययनमा पनि निर्धारित पाठलाई सन्दर्भपरक कोणबाट विश्लेषण गरिएको छ ।
- (छ) सन्दर्भ अन्तर्गत भौतिक र सहभागी सन्दर्भ पनि रहन्छन् । सङ्कथन विश्लेषणमा भौतिक सन्दर्भले समय र स्थान तथा सहभागीले सम्बोधक र सम्बोधितलाई बुझाउँदछ ।
- (ज) प्रस्तुत निबन्धमा बढी व्याकरणिक संसक्ति (७३.८२ प्रतिशत) र कम कोशीय संसक्ति (२६.१८ प्रतिशत) प्रयोग भएको छ ।
- (झ) त्यस्तै संयुक्ति अन्तर्गत सबैभन्दा बढी स्पष्टोक्ति सम्बन्ध बाह्र ठाउँमा र कम शीघ्रताबोधक, युगपदबोधक, र परिवेश र घटनाको सम्बन्ध एक- एक ठाउँमा प्रयोग भएको छ ।

विषयसूची

पृष्ठ सङ्ख्या

अध्याय एक : शोध परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याकथन	२
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	३
१.४ अध्ययनको औचित्य	३
१.५ शोधको परिसीमन	४
१.६ शोधविधि	४
१.७ शोधपत्रको रूपरेखा	६

अध्याय दुई : पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक परिचय

२.१ पूर्वकार्यको पुनरावलोकन	७
२.२ सैद्धान्तिक पूर्वकार्यको पुनरावलोकन	७
२.३ सम्बन्धित शोधकार्यहरूको पुनरावलोकन	९
२.४ सम्बन्धित लेख रचनाहरूको पुनरावलोकन	१३
२.५ सङ्कथनको सैद्धान्तिक परिचय	१४
२.५.१ परिचय	१४
२.५.२ सङ्कथनको परिभाषा	१६
२.६ सङ्कथनका प्रकार	१७
२.६.१ कथ्य सङ्कथन	१८
२.६.२ लेख्य सङ्कथन	१८
२.७ सङ्कथन विश्लेषण	१९
२.८ सङ्कथनका युक्तिहरू	२१
२.८.१ संसक्ति (कोहिजन)	२१
२.८.१.१ व्याकरणिक संसक्ति	२२
२.८.१.१.१ सार्वनामिक संसक्ति	२२
२.८.१.१.२ स्थानिक संसक्ति	२३

२.८.१.१.३ कालिक संसक्ति	२३
२.८.१.१.४ संयोजक	२३
२.८.१.१.५ प्रतिस्थापन	२३
२.८.१.१.६ लोप	२४
२.८.१.१.७ निपात	२४
२.८.१.२ कोशीय संसक्ति	२५
२.८.१.२.१ पुनरावृत्ति	२५
२.८.१.२.२ पर्यायवाची	२५
२.८.१.२.३ विपरीतार्थी	२६
२.८.१.२.४ समावेशात्मकता	२६
२.८.१.२.५ सन्निधान	२६
२.८.२ संयुक्ति (कोहिरेन्स)	२७
२.८.२.१ सामान्य विशिष्ट / विशिष्ट सामान्य सम्बन्ध	२८
२.८.२.२ कार्यकारण / कारणकार्य सम्बन्ध	२८
२.८.२.३ प्रभाव र प्रतिफलको सम्बन्ध.	२८
२.८.२.४ तुलनात्मक सम्बन्ध	२८
२.८.२.५ अप्रत्यक्ष सम्बन्ध	२८
२.८.२.६ आर्थी पर्यायको सम्बन्ध	२८
२.८.२.७ आर्थी विपर्यायको सम्बन्ध	२९
२.८.२.८ स्पष्टोक्ति सम्बन्ध	२९
२.८.२.९ परिवेश र घटनाको सम्बन्ध	२९
२.८.२.१० घटना र परिवेशको सम्बन्ध	२९
२.८.२.११ प्रयोजनको सम्बन्ध	२९
२.८.२.१२ अनुमानको सम्बन्ध	२९
२.८.२.१३ परिचयात्मक सम्बन्ध	२९
२.८.२.१४ समुच्चयबोधक सम्बन्ध	३०
२.८.२.१५ निहितार्थ सम्बन्ध	३०
२.८.२.१६ पुनरुक्ति सम्बन्ध	३०

२.८.२.१७ रीतिबोधक सम्बन्ध	३०
२.८.२.१८ शीघ्रताबोधक सम्बन्ध	३०
२.८.२.१९ स्मरणको सम्बन्ध	३०
२.८.२.२० अनुक्रमबोधक सम्बन्ध	३१
२.८.२.२१ प्रश्नोत्तर सम्बन्ध	३१
२.८.२.२२ प्रश्नार्थक सम्बन्ध.	३१
२.८.२.२३ आज्ञार्थ सम्बन्ध.	३१
२.८.२.२४ युगबोधक सम्बन्ध	३१
२.९ सङ्कथनका तत्त्वहरू	३१
२.९.१ सम्बोधक	३२
२.९.२ सम्बोधित	३२
२.९.३ माध्यम.	३२
२.९.४ विषय	३२
२.९.५ कोड	३३
२.९.६ सूचनाको स्वरूप	३३
२.९.७ परिवेश	३३
२.१० सङ्कथन विश्लेषणका पद्धतिहरू.	३३
२.१०.१ ऊर्ध्वगमन पद्धति	३४
२.१०.२ अधोगमन पद्धति	३४
२.१०.३ अन्तरक्रियात्मक/मिश्रित पद्धति	३५
२.११ पाठ विश्लेषणका रूपमा सङ्कथन विश्लेषण.	३५
२.१२ सारांश.	३६

अध्याय तिन : गोधूलि संसार निबन्धमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण

३.१ गोधूलि संसार निबन्धको परिचय	३८
३.२ निर्दिष्ट निबन्धको वाक्यहरूका बिचमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	३८

३.२.१ निर्दिष्ट निबन्धको पहिलो अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	३९
३.२.२ निर्दिष्ट निबन्धको दोस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण..	४०
३.२.३ निर्दिष्ट निबन्धको तेस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण...	४२
३.२.४ निर्दिष्ट निबन्धको चौथो अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	४७
३.२.५ निर्दिष्ट निबन्धको पाँचौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	४८
३.२.६ निर्दिष्ट निबन्धको छैठौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५०
३.२.७ निर्दिष्ट निबन्धको सातौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५१
३.२.८ निर्दिष्ट निबन्धको आठौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५२
३.२.९ निर्दिष्ट निबन्धको नवौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५२
३.२.१० निर्दिष्ट निबन्धका दसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५६
३.२.११ निर्दिष्ट निबन्धको एघारौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५७
३.२.१२ निर्दिष्ट निबन्धको बाह्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	५८
३.२.१३ निर्दिष्ट निबन्धका तेह्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	६१
३.२.१४ निर्दिष्ट निबन्धको चौधौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	६३

३.२.१५ निर्दिष्ट निबन्धको पन्ध्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	६६
३.२.१६ निर्दिष्ट निबन्धको सोह्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	६८
३.२.१७ निर्दिष्ट निबन्धको सत्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण.	६९
३.२.१८ निर्दिष्ट निबन्धमा प्रयुक्त कोशीय र व्याकरणिक संसक्तिको सङ्ख्यात्मक स्थिति पहिचान तथा विश्लेषण	७०
३.३ संसक्तिको शैक्षणिक उपयोगिता	७३
३.४ सारांश	७४

अध्याय चार : गोधूलि संसार निबन्धमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण

४.१ गोधूलि संसार निबन्धको परिचय	७५
४.२ निर्दिष्ट निबन्धको पहिलो अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	७५
४.३ निर्दिष्ट निबन्धको दोस्रो अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	७६
४.४ निर्दिष्ट निबन्धको तेस्रो अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	७७
४.५ निर्दिष्ट निबन्धको चौथो अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८०
४.६ निर्दिष्ट निबन्धको पाँचौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८१
४.७ निर्दिष्ट निबन्धको छैटौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८२
४.८ निर्दिष्ट निबन्धको सातौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८३

४.९ निर्दिष्ट निबन्धको आठौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८४
४.१० निर्दिष्ट निबन्धको नवौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८५
४.११ निर्दिष्ट निबन्धको दसौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८७
४.१२ निर्दिष्ट निबन्धको एघारौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८९
४.१३ निर्दिष्ट निबन्धको बाह्रौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९०
४.१४ निर्दिष्ट निबन्धको तेह्रौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९१
४.१५ निर्दिष्ट निबन्धको चौधौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९३
४.१६ निर्दिष्ट निबन्धको पन्ध्रौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९४
४.१७ निर्दिष्ट निबन्धको सोह्रौँ अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९५
४.१८ निर्दिष्ट निबन्धको प्रत्येक अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९६
४.२ संयुक्तिको शैक्षणिक उपयोगिता	९८
४.३ सारांश	९८
अध्याय पाँच : गोधूलि संसार निबन्धको सन्दर्भ विश्लेषण	
५.१ परिचय	९९
५.२ गोधूलि संसार निबन्धमा सहभागी सन्दर्भ	९९
५.२.१ सम्बोधक	९९
५.२.२ सम्बोधित	१०१
५.३ गोधूलि संसार निबन्धमा भौतिक सन्दर्भ	१०१

५.३.१ स्थानिक सन्दर्भ	१०२
५.३.२ समयगत सन्दर्भ	१०२
५.४ 'गोधूलि संसार' निबन्धमा संज्ञान सन्दर्भ	१०३
५.४.१ सामाजिक सन्दर्भ	१०४
५.४.२ राजनीतिक सन्दर्भ.	१०५
५.४.३ आर्थिक सन्दर्भ	१०६
५.४.४ वैचारिक सन्दर्भ	१०७
५.५ सन्दर्भनको शैक्षणिक उपयोगिता	१०८
५.६ सारांश	१०९

अध्याय छ : सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

६.१ सारांश	११०
६.२ निष्कर्ष	११३
६.३ उपयोगिता	११३
६.४ भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शोध शीर्षकहरू	११४

सन्दर्भ सामग्री सूची

परिशिष्ट क : पारिभाषिक शब्दावली

परिशिष्ट ख : 'गोधूलि संसार' निबन्ध

२४. निर्दिष्ट निबन्धको छैटौं अनुच्छेदमा सन्निहित संसक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८२
२५. निर्दिष्ट निबन्धको सातौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८३
२६. निर्दिष्ट निबन्धको आठौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८४
२७. निर्दिष्ट निबन्धको नवौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८६
२८. निर्दिष्ट निबन्धको दसौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८८
२९. निर्दिष्ट निबन्धको एघारौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	८९
३०. निर्दिष्ट निबन्धको बाह्रौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९०
३१. निर्दिष्ट निबन्धको तेह्रौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९२
३२. निर्दिष्ट निबन्धको चौधौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९४
३३. निर्दिष्ट निबन्धको सोह्रौं अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९५
३४. निर्दिष्ट निबन्धको प्रत्येक अनुच्छेदमा सन्निहित संयुक्तिको पहिचान र विश्लेषण	९६

स्तम्भ चित्र सूची

चित्र नं.	शीर्षक	पृष्ठ
सङ्ख्या		
१.	व्याकरणिक संसक्ति	७२
२.	कोशीय संसक्ति	७२

सङ्क्षिप्त शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
ई.	इस्वी सम्वत्
उदा.	उदाहरण
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
चौ.सं.	चौथो संस्करण
डा.	डाक्टर
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो.सं.	दोस्रो संस्करण
प्रा.	प्राध्यापक
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
पृ.	पृष्ठ सङ्ख्या
वा.सं.	वाक्य सङ्ख्या
वि.सं.	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	सम्पादक